

ALES STENAR

Rapport
av
Bob G Lind

Fusk bakom Ales stenars datering

Granskning av det källunderlag som ligger som grund för
Riksantikvarieämbetets datering av skeppssättningen Ales Stenar.

Skeppssättningens mittpunkt bekräftar byggmotiv

Under den centrala mittpunkten, dvs. den numera välkända observationsplatsen döljer
sig en ca 90 cm i diameter, rund forntida anläggning.
Den arkeologiska upptäckten bekräftar att skeppssättningens geografiska, arkitektoniska,
geometriska och astronomiska orientering har utgått därifrån.

Förord

Trots att det under tre årtusenden byggdes tusentals skeppssättningar i Skandinavien, finns det ingenstans någon motsvarighet till Ales stenars arkitektoniska, geografiska, geometriska och astronomiska orientering.

Tack!

Jag vill här passa på att tacka Ingrid Andersson och Marie Schram för deras stora engagemang för Ales stenar.

Stort tack!

Bob G Lind

© Bob G Lind 2017.

All rights reserved.

Mobil: 0760-82 72 94

www.alesstenar.com

ISBN: 978-91-639-2464-4

Rapport av Bob G Lind

Fusk bakom
Ales stenars datering

Skeppssättningens mittpunkt
bekräftar byggmotiv

Fig 1. Ales stenar: Soluppgången vid vintersolståndet den 22:e december. Foto Bob G Lind. www.alesstenar.com

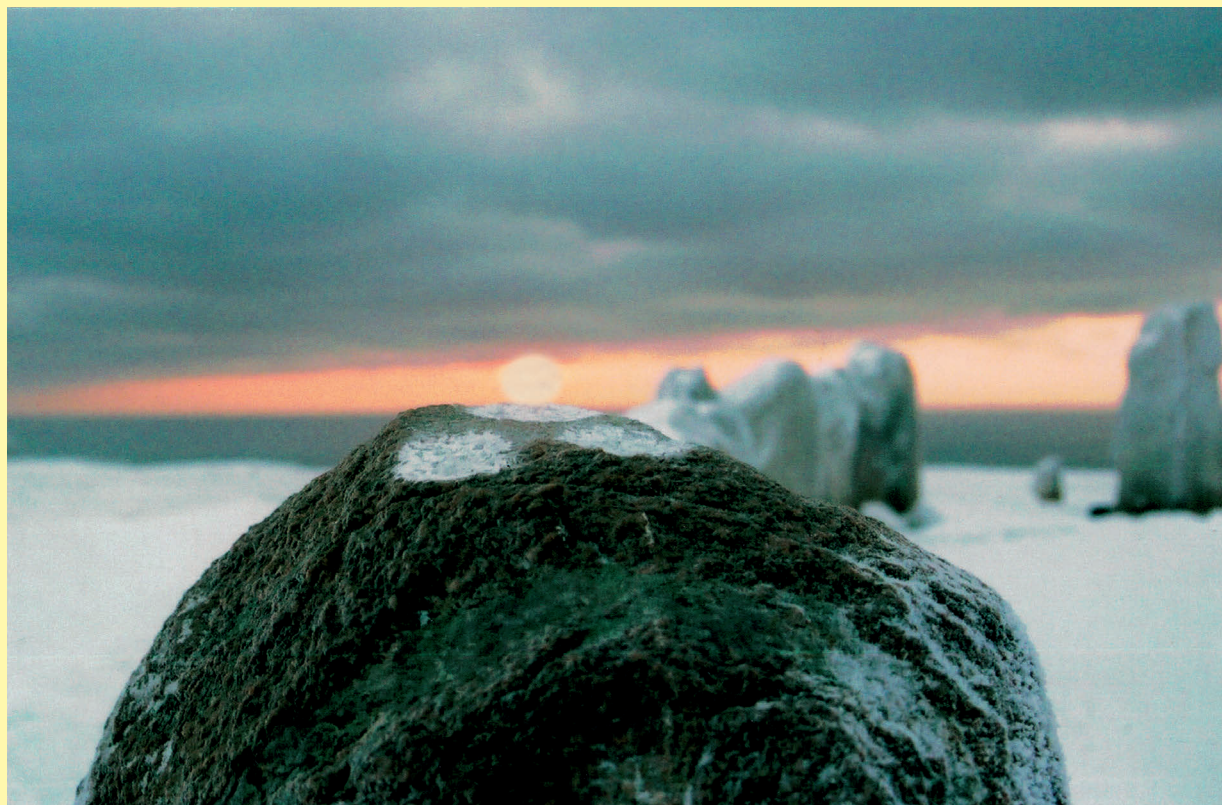

Fig 2. Triangelformat skålgropsmönster på toppen av sten 8 som stod orubbad genom restaureringen 1916. Vid vintersolståndet den 22:e december stiger solen ur havet rätt upp i spetsen på skålgropsmönstret.

Innehållsförteckning:

Bakgrund: Undersökningen invid stenblock N-24	6
Ales stenars världsunika orientering	8
Ales stenar, en stor turistattraktion	9
Arkeologiska undersökningar vid Ales stenar	9
Fusk bakom Ales stenars datering	10
Hushållskärlet	11
Den betydelsefulla mittpunkten	12
Central planöversikt	13
Före och efter restaureringen 1916	14
Referenser	15
Ett miniatyrskepp av skålgropar	16

Bakgrund: Undersökningen invid stenblock N-24

Riksantikvarieämbetet har i sin rapport RAÄ 2012:21, sid 51 fastställt att Ales stenar är en helt ordinär skeppssättning från 900-talet e Kr. Bevisföringen bygger i huvudsak på arkeologiprofessor Märta Strömbergs Kol 14-datering av ett träkol från björk (Lu 4126) som daterats till 430-600-talet e.Kr. Provet framkom enligt rapporten *“under stenblock N-24, dvs. ett av de stenblock som bedömts vara orubbade i skeppssättningen”* Samtidigt med träkolprovet påträffades även några *“brända människoben”* vilka har bedömts som en bekräftelse på att området kring Ales stenar har varit en järnålderstida begravningsplats.

Några spår av järnåldersgravar har efter noggranna undersökningar av geofysikern Immo Trinks, inte påträffats vid Ales stenar. Det finns därmed inga belägg för hypoteserna beträffande Ales stenars ålder och funktion. Därav blir den slutgiltiga frågan - Hur förklaras de brända benen under stenblock N-24?

Förklaringen är enkel! Det har bevisligen aldrig påträffats några fynd under detta stenblock.

Detta faktum avslöjar de båda fyndplatsbeskrivningarna från själva undersökningen nere vid Ales stenar.

Märta Strömberg deltog inte själv i undersökningen invid stenblock N-24

Den sista i raden av Kol-14 dateringar, dvs. (Lu 4126) utfördes efter undersökningen invid stenblock N-24 den 5 juni 1996. Vid denna arkeologiska undersökning deltog märkligt nog inte Märta Strömberg.

Redan i inledningen av undersökningen, överlämnade hon nämligen ansvaret till sina medarbetare, för att åka till Gislöv i ett annat ärende. En av dessa medarbetare var Tore Gullin som allt sedan början av 1990-talet deltagit i Märta Strömbergs aleprojekt på Kåsebergaåsen.

Grävande vittne

Vid ett samtal med Tore Gullin den 3 april 2012 berättade han om händelseförloppet vid undersökningen av block N-24...*”Vi fick besked av Märta Strömberg att gräva ett schakt längs sidan av blocket för att kontrollera om där fanns skålgropar och eventuella stödstenar vid basen av blocket. Några skålgropar kunde vi under grävningen inte finna, men däremot på ett djup av ca 70 cm under markytan påträffade vi stödstenar och mindre packstenar längs sidan av blocket. Det var i det här läget som någon av grävarna ropade kol. Man hade mitt i schaktet funnit ett litet träkol och intill detta, fragment av något som liknade benbitar”*. Fynden togs om hand och stoppades i en plastpåse, som överlämnades till Märta Strömberg då hon efter ca fyra timmars frånvaro återvände till Ales stenar. Vad Tore Gullin kunde minnas, separerade Märta Strömberg proverna på en sten, och stoppade sedan ner dem i två egna provpåsar, på vilka hon tydligt hade skrivit: *”Fynd invid block N-24 ca 70 cm under markytan juni-96”*.

Undersökningen invid stenblock N-24

Det som störde Tore Gullin var att han inte kom sig för, att fotodokumentera fynden i gropen, vilket han alltid hade för vana att göra när han grävde tillsammans med Märta Strömberg.

Bevisen för Tore Gullins och Märta Strömbergs fyndplatsbeskrivningar finns emellertid fortfarande kvar och kastar därmed ett klart ljus över Ales stenars betydelser. Se dokumentation sid 7, 9, 10 och 11.

Bevis

Med stöd av fyndplatsbeskrivningarna bevisar det kol-14 daterade träkolet invid stenblock N-24, att Riksantikvarieämbetets underlag för en datering av Ales stenar är felaktig. Allt pekar på, att träkolet och de brända människoben härstammar från någon form av blot eller offerhandling, vars rester sedan har grävts ner invid stenblock N-24. Detta betyder, som även skålgroparna och skålgropsmotiven i stenarna klart visar, att skeppssättningen måste ha byggts före 500-talet efter Kristus.

Fyndplatsbeskrivningarna

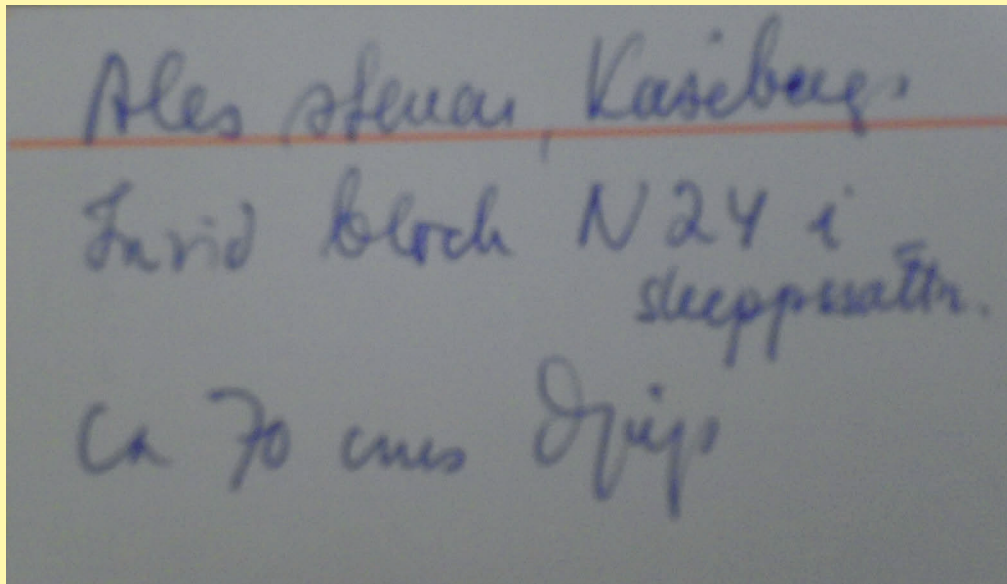

Fig 3, källa Märta Strömberg

Foto: Nils-Axel Mörner

Märta Strömbergs fyndplatsbeskrivningar från undersökningen av stenblock N-24. Provpåsarna förvaras på Arkeoosteologiska institutionen vid Stockholms universitet. Det var också där som geolog Nils-Axel Mörner påträffade dem tillsammans med det skriftliga underlaget.

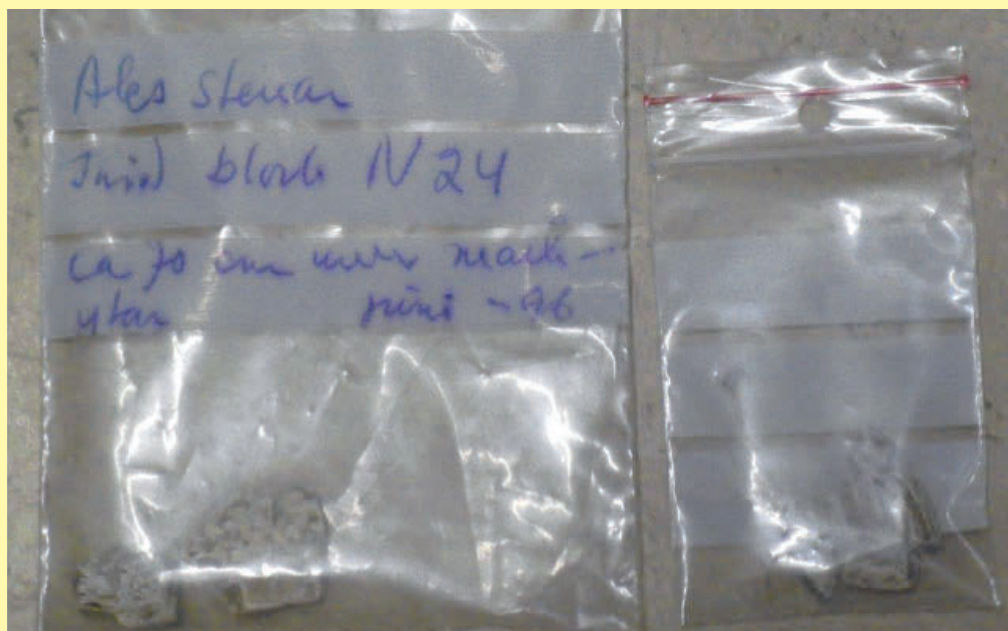
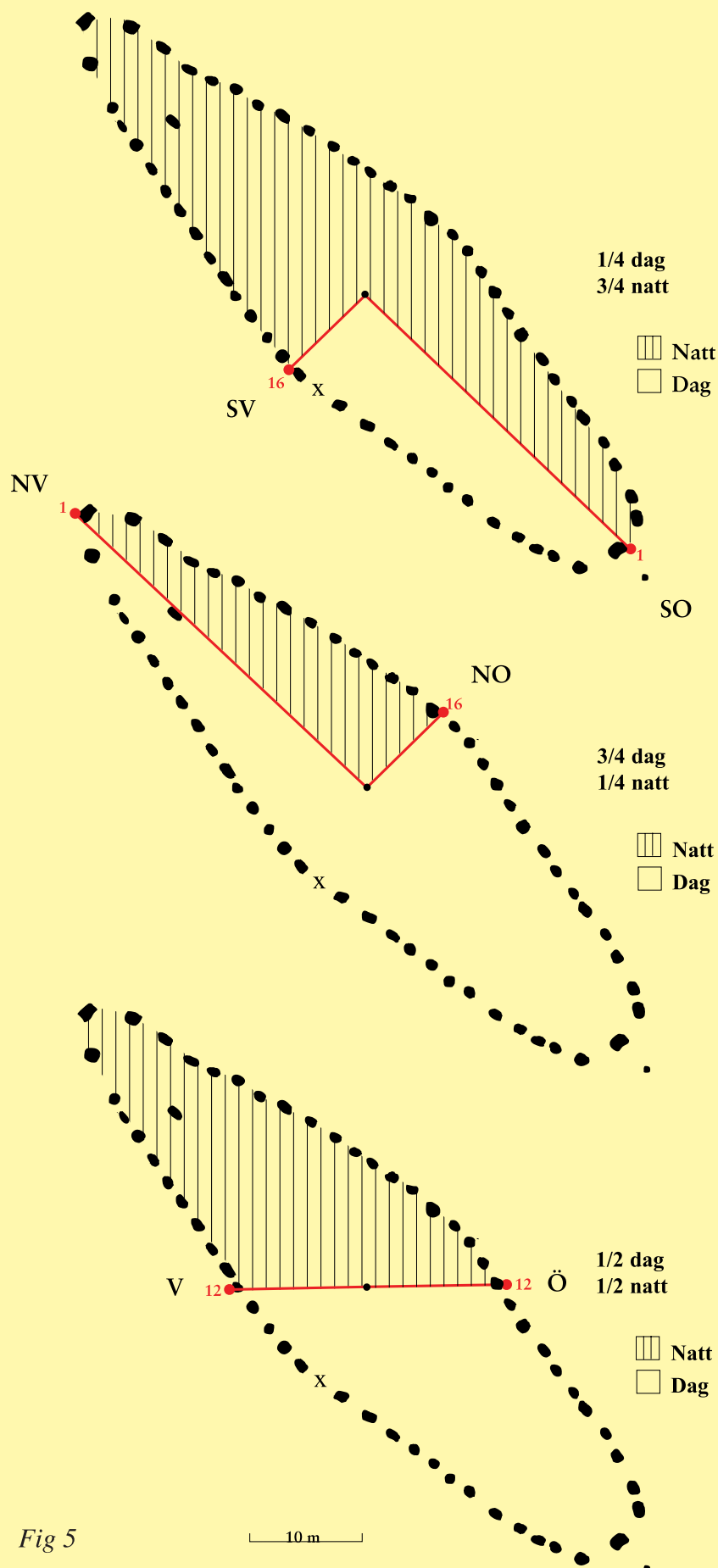

Fig 4, källa, Märta Strömberg

Foto: Nils-Axel Mörner

Ales stenars världsunika orientering

Den matematiska och astronomiska indelningen

Vintersolståndet

Vid vintersolståndet, årets kortaste dag, går solen, sett från observationsplatsen i mitten upp över den sydöstra stävstenen och ned invid midskeppssten 16 i sydväst. 1/4 av skeppet är då dagsida = 15 stenar och 3/4 är nattsida = 43 stenar.

Sommarsolståndet

Vid sommarsolståndet, årets längsta dag, råder ett motsatt förhållande. Solen går då, sett från observationsplatsen i mitten upp vid den motställda midskeppsstenen och ned över den nordvästra stävstenen. 3/4 är då dagsida = 43 stenar och 1/4 är nattsida = 15 stenar.

Dagjämningarna

Vid vår- och höstdagjämningen, då dag och natt är lika långa, går solen, sett från observationsplatsen i mitten upp i öster över sten 12 och ned i väster över den motställda stenen 12. Solskeppet delas då av i lika många stenar som är dag = 28 stenar, respektive natt = 28 stenar.

Fig 5

Ales stenar, en stor turistattraktion

Av de ca 14 miljoner besökare som de senaste 20 åren kommit till Ales stenar har många haft möjlighet att erhålla en bra information beträffande skeppssättningens orientering. Se fig 1-7, 9-10.

Sett från mittpunkten av Ales stenar är skeppssättningen nämligen orienterad i riktningarna sydost-nordväst-nordost-sydväst, d v s i samma riktningar som solen går upp och ned över de båda stävstenarna och mid-skeppsstenarna vid vintersolstånd och sommarsolstånd, samt i förlängningen över de båda 12:e i symmetri motställda stenarna i väderstrecken öster och väster vid vår- och höstdagjämning. Detta är Ales stenars grundläggande orientering, och denna kan besökarna själva kontrollera ifrån den berömda skeppssättningens centrala mittpunkt. Se fig 1, 2, 5-6, 9-10.

Mittpunkten bekräftar byggmotiv

Kol-14 daterade fynd inom och utanför Ales stenar

1. Forntida ca 90 cm i diameter rund anläggning, okänd ålder.
2. Träkol från bok dat. ca 900-talet e. Kr.
3. Hushållskärl med matrester och benfragment dat. ca 500-talet e. Kr.
4. Träkol från björk + benbit dat. ca 500-talet e. Kr.
5. Träkol från ek dat. ca 600-talet e. Kr.
6. Träkol från hassel dat. ca 700-talet e. Kr.
7. Eldstad från stenåldern dat. ca 3.300 f. Kr.

Ales stenar
längd 69 m
bredd 19 m

$$1:2 \quad x$$

4
x
N-24

$$\begin{array}{l} x5 \\ x6 \end{array}$$

Fig 6. Magra fyndresultat

Det magra fyndresultatet visar att människor sporadiskt har uppehållit sig på platsen mellan 500-1000-talet e. Kr. Detta bevisar dock inte hur gammal skeppssättningen är. Den runda anläggningen under mittpunkten har exempelvis inte gått att datera.

Arkeologiska undersökningar vid Ales stenar

Arkeologiprofessor Märta Strömberg har under åren 1989-2004 gjort ett 30-tal arkeologiska undersökningar vid Ales stenar. Trots alla dessa undersökningar har fyndmaterialet varit magert. Inne i skeppssättningen består det av ett hushållskärl, samt en under mittpunkten ca 90 cm rund anläggning, vari det påträffats några träkol från bok. Det tredje fyndet, som egentligen har gjorts utanför skeppssättningen. Se fig 6 och 8 har i ämbetets rapport 2012:21, s 51, *“bedömts som det största källvärdet för en datering av Ales stenar”*.

Det rör sig om ett träkol och en liten benbit, som enligt en oidentifierad källa skulle ha påträffats under ett orubbat stenblock med beteckningen N24. Om så vore fallet, skulle detta betyda att fynden under stenblocket är äldre än skeppssättningen, och att detta på så vis kan åldersbestämma skeppssättningen. Vid närmare ingående granskning av omständigheterna kring själva undersökningen har det emellertid enligt vittne, och en oemotsäglich fyndplatsbeskrivning visat sig att Riksantikvarieämbetets källor bygger på felaktiga uppgifter. Om detta belyses på nästa uppslag.

Fusk bakom Ales stenars datering

Genom Riksantikvarieämbetets försorg har Ystad kommun fått en ny hemsida om Ales stenar. På denna och via en app vid Ales stenar presenteras skeppssättningen mer eller mindre som en begravningsplats från järnåldern. Källan är alltså Riksantikvarieämbetet och bygger på de sju Kol-14 analyser som gjorts inom och utanför skeppssättningen, bl a ett söndrigt keramikkrärl från 400/500-talen e Kr. Se fig 6-8. Ale 1:1997, s 14.

Citat *“I det enkla utformade kärlet låg några brända människoben och träkol, därmed är det klart att platsen använts till begravning”*. Detta är vilseledande information. Enligt den vetenskapliga undersökningen i Lund år 1996 beskrivs kärlet som ett hushållskärl. I botten av det sotiga kärlet påträffades en tjock fasttorkad matskorpa, och ovanpå denna ett kraftigt jordlager med spridda ospecificerade fragmentarier av ben. Sannolikt rör det sig om ett krärl som offrats i skeppssättningen under 500-talet e Kr. Se fig 7 och 8.

De övriga fem Kol-14 proverna baserar sig enligt dokumentationen, på en eldstad från stenåldern, ett träkol från hassel, ett träkol från ek, ett träkol från björk samt ett träkol från bok. Se fig 6. Märk väl! Kolet från bok är det enda av träkolsproverna som påträffats inne i skeppssättningen, d v s under mittpunkten. Dessa prover kan inte kopplas samman med begravningar. De få analys svaren visar enbart på att det funnits en viss besöksaktivitet i skeppssättningen under senare delen av järnåldern. Det bevisar inte hur gammal skeppssättningen är! Detta var också arkeologiprofessor Märta Strömbergs övertygelse innan jag den 6 november 1996 publicerade att Ales stenar tillhör yngre bronsåldern och är orienterade efter solens upp- och nedgångar vid vintersolstånd, sommarsolstånd, vårdagjämning och höstdagjämning, d v s ett helt solår. Se fig 1, 2, 5 och 10 med beskrivning av mittpunktens stora betydelse.

Två månader efter min publicering redovisade Strömberg sina Kol-14 prover i tidskriften. Ale 1:1997. Det prov som stack ut var Strömbergs rubrik *“träkol under orubbat stenblock”*. Hon skriver: *“Vid en undersökning av stenblock N24 påträffade vi en träkolsbit samt ett bränt ben. Under förutsättning att träkolet (som Kol-14 daterats till 500-talet e Kr) ligger i orört läge under blocket, vilket det enligt utgrävaren syntes göra, kan man bara dra den slutsatsen att det kommit dit före eller samtidigt som Ales stenar”*.

En tankegång är inte en vetenskap!

Märta Strömbergs beskrivning av undersökningen saknar all vetenskaplig trovärdighet. I likhet med det här inledningsvisa avslöjandet om innehållet i *“kärlet”*, har Strömberg i sin redovisning i Ale 1:1997 s. 16, tydligen *“glömt bort”*, att hon åtta månader tidigare gjort en korrekt beskrivning av fyndplatsen. På de båda provpåsarna från undersökningen har hon ju skrivit *“Prov invid stenblock N24 ca 70 cm under markytan Ales stenar 5 juni 1996”*. Se fig 3-8.

Tydligare än så här kan Märta Strömbergs fyndplatsbeskrivning inte bli! Tydligare än så här kan analyserna av hushållskärlet inte bli! Tydligare än så här kan analyserna av träkolsproverna heller inte bli! Därmed finns det inget vetenskapligt underlag som kan styrka Riksantikvarieämbetets datering av Ales stenar. Se fig 3-8

Provpåsarna är turligt nog bevarade och finns på Arkeoosteologiska institutionen vid Stockholms universitet. Det sotiga kärlet med matresterna finns bevarade på Historiska museet i Lund. Se fig 7 och 8.

Slutsats: Fusk! Märta Strömbergs kol-14 prover kan inte datera Ales stenar

Riksantikvarieämbetets uppgifter beträffande hushållskärl samt brända människoben och träkol under stenblock N-24 är felaktiga. De kan i båda fallen inte ligga som grund för en funktions- eller åldersbestämning av Ales stenar. De övriga träkolsproverna saknar i sammanhanget betydelse. Detta innebär att en åldersbestämning av Ales stenar därmed kan avskrivas. Däremot ligger Ales stenars orientering till solen fast.

Hushållskärlet

Som framgår av analyserna i hushållskärlet står det klart att Riksantikvarieämbetets informationsunderlag inte överensstämmer med de Kol-14 daterade källorna från 500-talet e Kr. Men oavsett detta faktum, har det deponerade kärlet med matrester ingen betydelse, i den nu återkommande frågan om hur gammal skeppssättningen är.

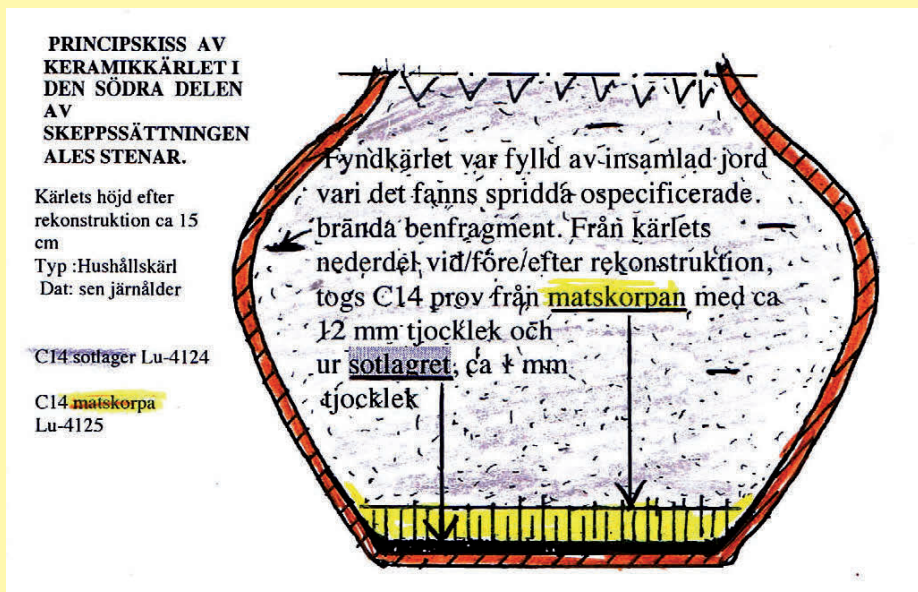
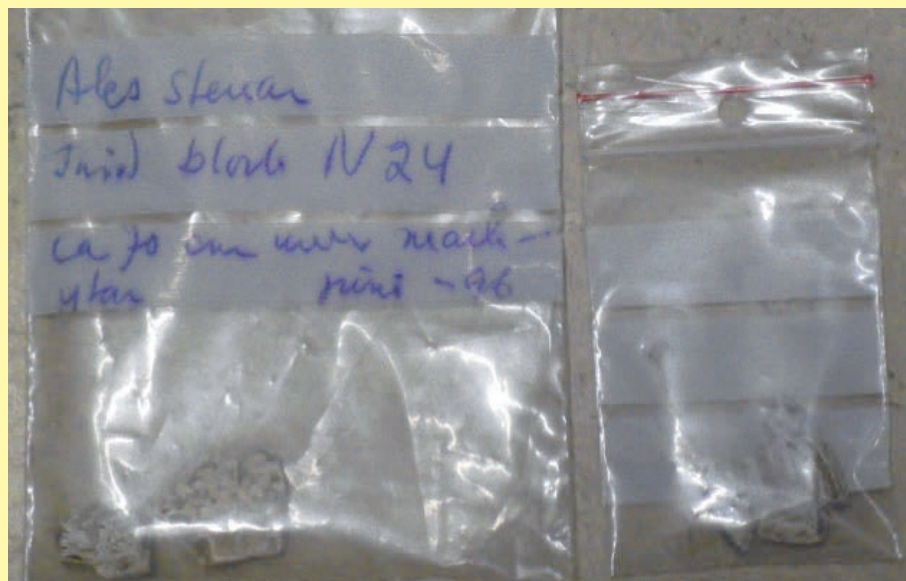

Fig 7, källa, Ale 1997 s 14

Skiss Hans Ekerow

Stenblock N-24

Fig 8, källa, Märta Strömberg

Prov Lu-4126

Foto: Mörner, 2012-03-14

Provpåsarna från Ales stenar

Arkeologiprofessor Märta Strömbergs fyndplatsbeskrivningar på provpåsarna den 5 juni 1996 utgör ett oemotsägligt bevis på att det inte har gjorts någon undersökning under stenblock N-24. En åldersbestämning av skeppssättningen är därmed inte möjlig.

Rund anläggning på mittpunkten bekräftar byggmotiv

Att den precisa mittpunkten är den mest betydelsefulla platsen inom ramen för Ales stenar, bekräftar en arkeologisk utgrävning, som utfördes av professor Märta Strömberg i april månad 1991. Då påträffades på ca 60 cm djup, en rund anläggning med en största diameter på ca 90 cm och ett djup av 30 cm. I mitten av anläggningen fann Strömberg träkol, som vid Kol-14 dateringen UA 2578 kunde bestämmas som rester av en bokstam med kalibrerad ålder 760-1050 AD Strömberg Ale 1997 s 12.

Strömberg har tolkat fyndet av träkolen som om att det har stått en stolpe på den centrala mittpunkten av skeppssättningen (Strömberg 1992 s, 22). Den stolpen kan isåfall ha föregåtts av flera tidigare stolpar eller master som har stått uppställda på samma plats. Lind 2016 s 2.

Bevis

1. Trots att Märta Strömberg aldrig insåg vilken betydelsefull upptäckt hon medverkat till avslöjar mittpunkten att skeppssättningens geografiska, arkitektoniska, geometriska och astronomiska orientering har utgått därifrån. (se Lind 2004, s, 17, 29, 73. Lind-Mörner 2010 s, 80, 82, 99. Lind 2011, s, 89. Strömberg Ale 1997 s, 12). Fig 5, 9-10.
2. Ifrån mittpunkten sett är följaktligen hela skeppssättningen arkitektoniskt planerad och byggd. (se Lind 2004, s, 17, 29, 73. Lind-Mörner 2010 s, 80, 82, 99). Fig 5, 9-10.
3. Ifrån mittpunkten sett är land- och havshorisonten i förhållande till det motställda stenarna 360° gemensam densamma. (Lind 2004 s, 16-25). Fig 5, 9-10.
4. Ifrån mittpunkten sett är skeppssättningen orienterad i de 16 klassiska kompassriktningarna varav de fyra 12:e motställda stenarna markerar en kvadratisk inramning av kardinalpunterna norr, söder, öster och väster. (se Lind 2004, s, 29. Lind-Mörner 2010 s, 80, 82, 99. Lind 2011, s, 8-9). Fig 5, 9-10.
5. Ifrån en på mittpunkten uppställd stav, mast eller stolpe faller solskuggan alltid ut mitt på dagen (kl. 12.00) mot väderstreckets norr som i skeppssättningen är markerad med sten 12 i den norra relingssidan. De övriga väderstrecken är då givna. (se Lind 2004, s, 17, 29, 73. Lind-Mörner 2010 s, 80, 82, 99. Lind 2016, s 2).
6. Ifrån mittpunkten sett är antalet stenar mellan de 16 kompassriktade väderstreckstenarna lika många fördelade i de båda symmetriska relingssidorna. (Se Lind 2004 s, 29. Lind-Mörner 2010 s, 99. Lind 2011, s, 8-14). Fig 5, 9-10.
7. Ifrån mittpunkten sett kan alla som vill bevittna solens upp- och nedgång över de väderstreckorienterade stävstenarna och midskeppsstenarna vid vintersolstånd och sommarsolstånd samt över de 12:e motställda stenarna i väderstrecken öster och väster vid vår- höstdagjämning. (se Lind 2004, s, 17, 73. Lind 2011, s 12-14). Fig 5, 9-10.
8. Ifrån mittpunkten sett är de fullt hypotetiskt möjligt att skeppssättningen under vikingatiden kan ha tjänat som en kompass för de sjöfarare som först ville lära sig att navigera på land, och sedan omsätta dessa kunskaper till sjöss över öppet hav. (se Lind 2004 s, 29).

Geografisk, geometrisk och astronomisk planöversikt

Horisont 360° densamma

Solskuggans väg
under sommarhalvåret.

Sett ifrån en
på mitten 30°
lutande stav
mot norr.

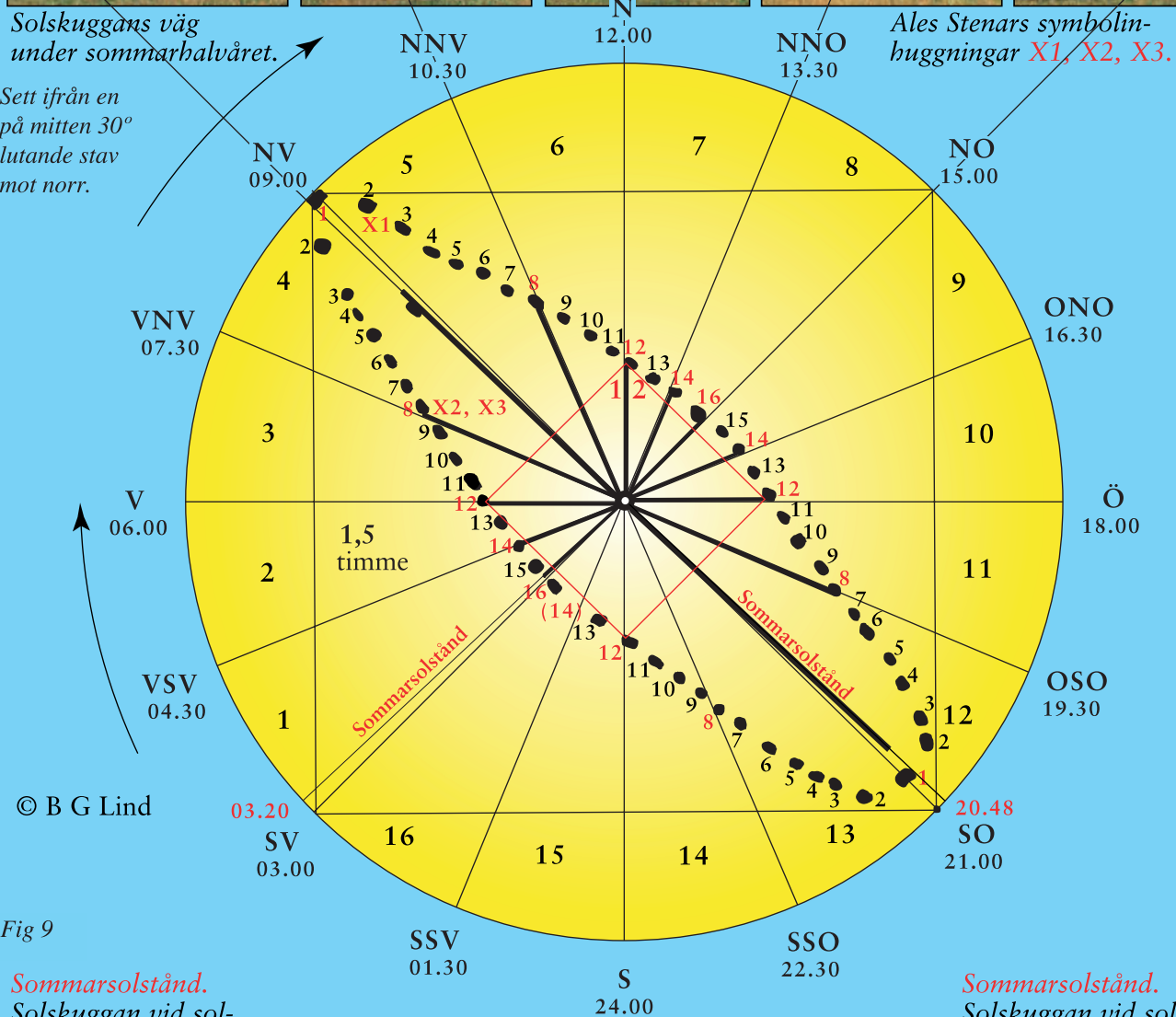

Fig 9

Sommarsolstånd.
Solskuggan vid sol-
uppgången kl 03.20.

Sommarsolstånd.
Solskuggan vid sol-
nedgången kl 20.48.

Skeppsättningens orientering

Under den centrala mittpunkten, dvs. den numera välkända observationsplatsen döljer sig en ca 90 cm i diameter, rund forntida anläggning. Den arkeologiska upptäckten bekräftar att skeppsättningens geografiska arkitektoniska, geometriska och astronomiska orientering har utgått därifrån.

Orienteringen, före och efter restaureringen 1916

Sten 1 i nordväst,
Sommarsolstånd, solnedgång

Sten 16 i nordost,
Sommarsolstånd, soluppgång

Sten 12 i öster,
Vårdagjämning, soluppgång

De tre bortrövade, men återskaffade och därefter felresta stenarna.

Stävstenarna är betecknade med siffran 1 från båda sidor.

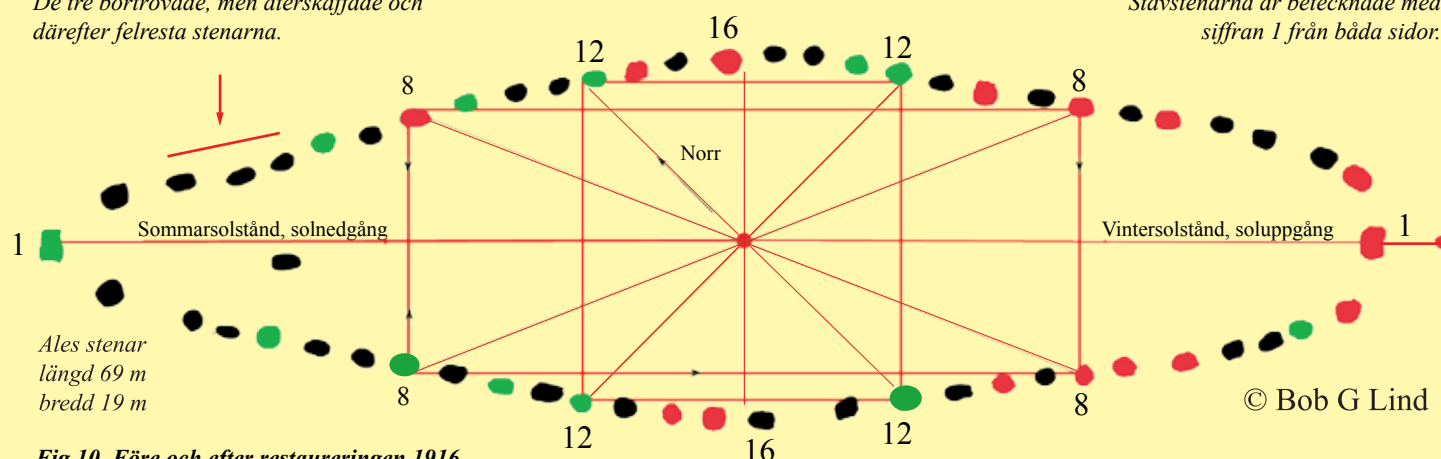

Fig 10. Före och efter restaureringen 1916.

Orubbade stenar markeras röda. Lutande eller stenar som halvlegat i sina baspositioner har markerats gröna. Kullfallna stenar som rests i sina ursprungliga lägen är markerade svarta. Geometrisk grundplan: kvadrat 15,75 x 4 m, rektangelns längsida 34 m, kortsidan 13 m.

Sten 12 i väster,
Höstdagjämning, solnedgång

Sten 16 i sydväst,
Vintersolstånd, solnedgång

Sten 1 i sydost,
Vintersolstånd, soluppgång

Före och efter restaureringen 1916

Ales stenars geometriska och astronomiska orientering är närmast intakt 1914. Av de 12 viktigaste stenarna i konstruktionen, är 11 av dem fortfarande kvar i sina ursprungliga markpositioner, vilket motsvarar 91% av den geometriska och astronomiska orienteringen. Sten 16 i sydväst är sannolikt omkullfallen och kom enligt arkeolog Otto Rydbeck's anvisningar, att resas i sitt forna läge vid restaureringen 1916. Dessa fakta bekräftar att Ales stenars geometriska och solkalendariska funktion kan bevisas. Lind 2011 s 6-20.

Referenser

- Lind, Bob, 1996. *Solens skepp och Ales stenar*. Stjärnljusets förlag. Malmö
- Lind, Bob, 2004. *Ales stenar ur ett arkeoastronomiskt perspektiv*. Stjärnljusets förlag. Malmö
- Lind, Bob, 2005. *Ale:4 s 21-26*. Lund 2005
- Lind, Bob, Mörner, Nils-Axel, 2010. *Mykenska och feniciska spår på Österlen*. Stjärnljusets förlag. Malmö
- Lind, Bob, 2011. *En utredning om Ales stenar*. Stjärnljusets förlag. Malmö
- Lind, Bob, Mörner, Nils-Axel, 2011. *Kopplingen Stonehenge-Ales stenar*. Stjärnljusets förlag. Malmö
- Lind, Bob, 2016. *Källkritisk granskning av Rapport 2012:21* Gällande orientering och datering
- Mörner, Nils-Axel, Lind, Bob, 2012. *Stonehenge has got a younger sister*. International Journal of Astronomy and Astrophysics.
- Mörner, Nils-Axel, Ekerow, Hans, m.fl. 2012. *Vi utvärderar och underkänner*. Rapport till Riksantikvarieämbetet och Länsstyrelsen i Skåne.
- Mörner, Nils-Axel, 2015. *Ales stones in Sweden, a solar calendar from the bronzeage*, *Journal of Archaeological Science*. London
- Gullin, Tore, 2012. *Samtal med grävande vittne*. Ystad
- Haasum, Sibylla, 1974. *Vikingatidens segling och navigation*. Stockholms arkeologiska institution. Stockholms universitet. Stockholm.
- Haasum, Sibylla, 1989. *Båtar och navigation under vikingatid och medeltid*. Gamleby Arkeologi. Gamleby.
- Ohlmarks, Åke, 1958. *Tors skalder och furstelovsskalder m.m.* Nordstedts. Stockholm.
- Ohlmarks, Åke, 1983. *Fornnordiskt lexikon*. Tidens förlag. Stockholm.
- Sölver, Carl V, 1954. *Vestervejen: om vikingernes sejlads*. Köpenhamn.
- Strömberg, Märta, 1992. *Österlens hembygdsmuseum, årsbok s, 22*. Simrishamn.
- Strömberg, Märta, 1997. *Tidskriften Ale*. Lund.
- Söderberg, Bengt, 2012. *UV-syd. Riksantikvarieämbetet, rapport 2012:21*. Lund.
- Söderberg, Bengt, Knarrström, Annika 2015. *New light on Ale's Stones*. Lund. Archaeological Review 21.
- Trinks, Immo, *RAÄ geofysiska undersökningar Ales stenar 2006*
- Ystads Allehanda. Ystad. Insändare 2:a - 9:e juni 2012
- Ystad kommuns hemsida. Ales stenar juni 2016.

**Bronsålderstida
skålgropsmotiv markerar
soluppgången vid vintersolståndet**

Fig 11. Soluppgången vid vintersolståndet: Det skeppsformade bronsålderstida skålgropsmönstret i den plana ytan på toppen av sten 8, har samma orientering som Ales stenar och solens båda upp- och nedgångar vid vinter- och sommarsolstånd. Foto Bob G Lind. Se www.alesstenar.com

Trots att det under tre årtusenden byggdes tusentals skeppssättningar i Skandinavien, finns det ingenstans någon motsvarighet till Ales stenar.